

BİR GÜN TEK BAŞINA ROMANINDA HAZCI ANLAYIŞIN TEZAHÜRÜ: AÇILANI KAPATMA DÜŞKÜNLÜĞÜ

Oğuz ÖCAL*

Öz

Vedat Türkali'nin ilk eseri olan Bir Gün Tek Başına (1974), 27 Mayıs 1960 darbesini hazırlayan gelişmelere de değinen, ancak insan varlığını tehdit eden unsuru, içinde olunan ancak farkında olunmayan haz düşkünlüğü durumu olarak görünüşe çıkaran bir romandır. Bu çalışmada insan varlığı için bir tehdit olduğunu iddia ettiğimiz haz düşkünlüğü durumu, olumsuz olanın tekrarlanmasıyla elde edilir ve bilinen bütün eylemleri belirleyen bir husus olarak dikkati çeker. Pek çok şekilde ifadesini bulabilen bu belirleyici durum, romanda ise kendisini asıl kişi Kenan'ın şahsında ve onun seçimleriyle görünüşe çıkarır. Bir seçmen olan Kenan, Galatasaray Lisesinden mezun olmuş ve felsefe eğitimi almış birisi olmasına rağmen on beş yıl önce yaşadığı bir duruma takılıp kalmış durumdadır. Yıllar önce yaşanan bu durum, basit bir travma iken hesaplaşıp aşılmadığı için zamanla evrilmiş ve haz alınan bir unsura dönüşmüştür. Olumsuz bir şekilde tekrarlandığı için ilk halinden farklı bir şeye dönüşen bu durum ise onun hem içinde olduğu ancak farkında olmadığı durumun ismi olur hem de yaşamın akışı içinde açılan olanakları kapatmasının, bağımlı birisi olarak kalmasının, karşısına çıkan zorluklarla mücadele etmek yerine gerileyip ölmek istemesinin ve kendisini sürekli aşağılayarak acı çektirmesinin nedeni olarak dikkati çeker.

* Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

e-posta: ogzocal@yahoo.com

ORCID: [0000-0003-2301-095X](https://orcid.org/0000-0003-2301-095X)

Geliş/Received: 27 Aralık 2022 / 27 December 2022

Kabul/Accepted: 31 Mart 2023 / 31 March 2023

Bu makalede Kenan'ın içinde olduğu halde farkında olmadığı haz düşkünüğü durumunun eylemlerini nasıl belirlediği ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bir Gün Tek Başına; Haz, Değersizleştirme ve Kapatma Düşkünüğü.

IN THE NOVEL OF *BİR GÜN TEK BAŞINA* REFLECTION OF HEDONISM: OBSESSION WITH CLOSURE

Abstract

The Bir Gün Tek Başına that the first work of Vedat Türkali is a novel that reveals as a hedonism that is unconscious the element that threatens human existence. The hedonism obtained by repetition of the negative, reveals itself with the choices of the main person in the novel. Kenan, a voter, is someone who has studied philosophy and is stuck in a situation he lived in when he was a student fifteen years ago. The problem experienced has turned into an element that is enjoyed by being repeated because it can't be resolved. This situation, which has become a source of pleasure from a simple trauma, causes him to close the opened opportunities many times and remain as a dependent person and to want to die instead of struggling the difficulties he encounters and to inflict pain on himself by humiliating.

In this article, it is claimed that the original person is a hedonist and it is revealed how this situation determines his actions.

Keywords: Bir Gün Tek Başına, Pleasure, Devaluation and Obsession with Closure.

Giriş: Asıl Kişi Olarak Kenan ve Haz Düşkünüğü

Vedat Türkali'nin ilk eseri olan *Bir Gün Tek Başına* (1974), 27 Mayıs 1960 darbesini hazırlayan gelişmelere de değinen, ancak esasen bu çalışmanın bakış açısına göre asıl kişi Kenan'ın şahsında insan varlığını tehdit eden unsuru, haz düşkünüğü durumu olarak görünür kılan bir romandır. Öyle ise hikâyesi anlatılan asıl kişi olarak Kenan kimdir? İçinde olunan ancak farkında olunmayan haz düşkünüğü durumu nedir ve bu durum, Kenan'ın şahsında nasıl görünüşe çıkar?

Asıl kişi Kenan, köken olarak Burdurlu memur bir ailenin çocuğudur. İstanbul'da doğup büyümüş ve Galatasaray Lisesinden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesinde felsefe okumuştur. Üniversiteyi bitirdikten sonra ise kadro bulmakta zorlandığı için felsefe değil, Konya'da uzun yıllar edebiyat öğretmenliği yapar. Ancak yöneticilerin sürece müdahalesini kabullenemez ve öğretmenlikten istifa eder. İstanbul'a döner ve hiçbir maddi

güvencesi olmamasına rağmen kayınvalidesi ile arkadaşı Rasim'den borç para alarak Babıali'de bir kitabevi açar. İki kattan oluşan ve Erken ismini taşıyan bu kitabevi, iki çalışanı ile Kenan'ın esas geçim kaynağıdır ve onun bundan başka bir geçim kaynağı yoktur.

Sahip olma hırslı olmayan Kenan, henüz yayınlamamış olsa bile Georges Politzer'in *Felsefe Notları* isimli kitabını Fransızcadan Türkçeye tercüme eden, kırk iki kırk üç yaşlarında, yeşil gözlü ve yakışıklı birisidir. Üniversitede iken tanıştığı Nermin isimli eski bir tarih öğretmeniyle evlidir. Uzun yıllar öğretmenlik yapan bu çift, yaşamlarını Zeynep isimli kızlarıyla birlikte Şişli'deki geniş bir apartman dairesinde sürdürmektedir. Bir aşk üzerine kurulan bu evliliğe adım atarken Kenan, karısının kendisine devrimci mücadelesinde yoldaş olacağını düşünür, ancak geçen zaman içinde beklenenin tam tersi gerçekleşir. Sakin ve güzel bir kadın olduğu belirtilen Nermin, âşık olduğu için Kenan'ın görüşlerine saygı duyar, onu dinleyip anlamaya çalışır; ancak bireyci bir çevrede yaşadığını bildiği için "Kendi derdimizden kurtulamıyoruz, bir de bütün ülkenin derdini mi yükleneceğiz" (17) diye düşünür ve onun istediği gibi birisi olmaz. Hatta farkında olmadan Kenan'ı kendi anlayışına doğru çeker.

Bir sosyalist olan Kenan, karısı tarafından içine çekildiği yaşam şekli ile görüşleri arasında bir çelişkinin olduğunu düşünmekte ve adını koymamış olmasına rağmen bu durumdan derin bir rahatsızlık duymaktadır. Ayrıca sürdürdüğü bireyci yaşamdan bıkkındır ve karısı ile görüş ayrılığı içindedir; orada kendisini motive edebilecek bir anlam ve amaç bulamaz. Ancak Günsel'le tanışmaya kadar ne bu durumu kendisine bütünüyle sorun eder ne de yaşadığı hayal kırıklığını itiraf eder. Onunla tanıştıktan sonra ise bir dönüm noktasına gelir ve sürdürdüğü yaşam şekli ile içinde bulunduğu durum, kendisini görünüşe çıkararak onu bir seçim yapmaya zorlar. O da bunun üzerine, ne yapacağına dair açık bir kararı olmasa bile açılan olanaklar arasından bir seçim yapmak zorunda kalır.

Açılan olanaklar arasından ardı ardına seçimler yapacak olan Kenan, ayrıca ve daha önemlisi, geçip gitmiş olmasına rağmen etkisinden yıllardır kurtulamadığı bir hadiseye takılıp kalmış durumdadır. İncitici olan ve on beş yıl önce gerçekleşen bu hadise esnasında Kenan, devrimci bir grup arkadaşı ile birlikte eylemde bulunduğu için polisler tarafından tutuklanıp sorgulanır. Sorgu esnasında polisler, ayrıntıları öğrenmek istedikleri için tokatlayıp tehdit ederek ondan gerekli olan bilgileri alırlar. Rahatsız edici olduğu için bütünüyle anlatılmayan bu hadiseden sonra Kenan, serbest bırakılır, ancak onunla birlikte tutuklanan gençlerden birisi olan Selami, beş yıl hapis cezası alır. Kendisinin serbest bırakılmasına karşın arkadaşının tutuklanması ise insanların güvenini yitirmesine neden olur ve bu durum onun karşısına yıllarca aşır geçemediği bir sorun olarak çıkar.

Uzun bir zaman önce gerçekleşen bu hadisede rahatsız eden unsur, işkencenin neden olacağı acıdan kurtulmak için değerlerin harcanması ve “düşman” (142) kabul edilen kişilere istenenin verilmiş olmasıdır. Açık bir ticarî ilişkiyi andıran ve kendi kurtuluşunu *muhtemelen* birilerinin ceza alması pahasına elde eden Kenan için bu hadise, çok kırıcı olur ve zamanla derin bir travmaya dönüşerek onun kendisine olan saygısını ve inancını yitirmesine neden olur. Travmatik olan ve her anımsadığında inciten bu durum, ayrıca geçen on beş yıl içinde, pek çok olanak olmasına rağmen aşamadığı için dönüşür ve farkında olunmadan tekrar tekrar yaşanan ve üretilen bir haz kaynağı haline gelir. Bir olumsuz durumu veya yitimi, aşmak olanaklı iken sürekli tekrar anımsamak ve yaşamak, ilk bakışta kabullenilememiş olan duruma takılıp kalmış olmayı işaret eder. Ancak o durum, görüldüğünden farklı bir anlama sahiptir ve insanın kendisine farkında olmadan eziyet çektirip ondan zevk almasını işaret eder. Olumlu olana dönüşmeyen bütün olumsuz durumlar, çoğunlukla kılık değiştirerek geri gelirler ve farkında olmadan tekrarlanarak bir haz kaynağına dönüşürler. Elbette buradaki haz düşkünlüğü ile basit hazcılık anlamına gelen hedonizmi birbirinden ayırmak gerekmektedir. Bilindiği şekliyle hedonizm, açık seçik bir şekilde bencil ve bireycidir; onda haz alınan unsurlar, çoğunlukla bilindiği için insanlardan kolay kolay gizlenmez. Ancak burada bahsedilen haz düşkünlüğü ise açık bir şekilde bireyci de bütünüyle farkında olunan bir durum da değildir. Olumsuz olanın bilinçsizce tekrarlanmasıyla elde edilen bu düşkünlük, aydınlanmaya bağlı olarak ortadan kalkar. Ancak o tarz bir aydınlanma, genellikle esas keyif kaynaklarından birisini ortadan kaldırıp mahrumiyete neden olduğu için tercih edilmez. Bir ömür boyu yas tutarak yaşayanları veya kederlenerek mutlu olanları, bu hususa basit bir örnek olarak verebiliriz. Bruce Fink’in şu cümleleri, bu bağlamda çok dikkate değerdir:

(...) Hepimizin bildiği gibi, sürekli olarak hayatlarından, hiç doyum almadıklarından şikâyet eden insanlar var, ama kişiler bir terapi arayışında değiller. Bu böyledir, çünkü kendi doyumsuzluklarından ve yakınmalarından, hayatlarındaki doyum yokluğundan dolayı başkalarını suçlamaktan belirli bir doyum sağlarlar. O halde bu kişiler, kendilerine işkence etmekten, kendilerini acı verici deneyimlere maruz bırakmaktan ve benzerlerinden büyük bir miktarda haz elde etmektedirler. Fransızca, bu türden acıdaki hazzı, doyumsuzluktaki doyumunu tanımayan incelikli bir kelimeye sahip: jouissance. Bu sözcük, acıtacak kadar haz verici bir şey yaparak veya haz verecek kadar acı verici bir şey yaparak cezadan, kendini cezalandırmaktan kişinin elde edeceği bir tür heyecanı niteler (...) (Fink 2016: 34).

İçinde olunan ancak farkında olunmayan bu haz düşkünlüğü durumu, romanda kendisini, öncelikle yaşanan karşılaşmalar esnasında açılan

olanakları değerlendirme yerine tekrar tekrar *değersizleştirme (kapatma)* şeklinde görünüşe çıkarır. Bu durum daha sonra ise *kendisini aşağılama, gerileme ve bağlı-bağımlı olma* gibi biçimlerde ifadesini bulur. Bir haz düşkünlüğü durumunu görünüşe çıkaran bu dört fenomenen ilki olan değersizleştirme, bir olanağı yani varlığı olumsuzlayıp değerden düşürme demektir ki bu durum, basit bir çatışmadan ziyade, yitim üretilip ondan haz almayı işaret eder. Yitimi zorla oluşturup ondan haz alma ise olumsuz üretimin özüdür ve mutlaka intikamcıdır. Az önce sıraladığımız fenomenlerden ikincisi olan kendini aşağılama da bir değersizleştirme biçimidir ve bu durum, yaşanan bir yitimden duyulan basit bir pişmanlığı değil, onu sürekli tekrar ederek haz almayı ifade eder. İnsan, bir yitimi sürekli tekrar üretilip ondan haz alabildiği gibi, kendisini aşağılayarak veya başkalarına acı çektirerek de haz alabilen bir varlıktır. Kendini aşağılama gibi bir değersizleştirme durumunu işaret eden gerileme ise insanın karşılaşılan zorluklarla mücadele etmekten kaçınıp ölmek istemesini veya ikame bir dünyaya sığınmasını ifade eder. Şüphesiz, blokajı kırıp oluşuma izin vermek yerine, ikame bir dünyaya sığınıp her şeyi durdurmak, hazcı bir anlayışı ifade eder. Dördüncü ve son fenomen olan bağlı-bağımlı olma ise dağınık kişinin derlenip toplanmak yerine muhtaç bir şekilde sorunlarının çözümü için dış bir unsurdan yardım beklemesi anlamına gelir ve bu fenomen de varlığı değersizleştiren bir hazcı anlayışı işaret eder.

Burada dört esas şekilde görünüşe çıktığını söylediğimiz haz düşkünlüğü gibi içinde olunan ancak farkında olunmayan durumlar, birer belirleyicidir ve eylemleri şekillendirir. O durumlar, kendilerine dair bir farkındalık oluştuğunda çoğunlukla ortadan kalkar ve belirleme gücünü yitirir. Öyle bir farkındalık oluşmadığında ise insana en yakın unsurlar olmalarına rağmen en uzak ve en az bilinen unsurlar olarak kalıp eylemleri belirlemeye devam eder. Bir haz düşkünü olan Kenan, öyle bir durumda olduğunu bilmediği için vakanın geçtiği Eylül 1959 ile Mayıs 1960 arasındaki dokuz aylık süreçte, tekrar tekrar karşısına çıkan olanakları değerlemek yerine değersizleştirir. Onun seçimlerini şekillendiren bu haz düşkünlüğü durumunu, yaşadığı karşılaşmalara bağlı kalarak şu şekilde ifade edebiliriz:

Âşık Olduktan Sonra Kendisiyle Karşılaşması ve Birinci Seçimi

Öğretmenlikten ayrılıp İstanbul'a yerleşen ve kitapçılık yapan Kenan, yaşadığı o tutuklanma esnasında ve daha sonrasında direnemediği için kendisine karşı kırgın ve küskündür; yaşamında anlam ve amaç bulamaz. Hem Şişli'deki yaşama şeklini bencil ve bıktırıcı bulur hem de o "küçük burjuva" (310) yaşam biçimini değiştirmek için sahil bir hamlede bulunmaz. Bu çelişkili durum ise parçalayıcı bir içsel gerginlik yaratarak onun kendisini yaşamın akışına bırakmasına engel olur. Öyle olduğu için de olmak ile

olmamak arasında kararsızdır. Derlenip toplanabileceğine de ülkenin değişeceğine de inanmaz. Bu bir umutsuzluk durumudur ve o tam böyle bir durumda iken geçen yılları ile tükenen isteklerinin sorumlusu sanki kendisi değilmiş de karısı imiş gibi düşünür ve onu kendisini hayal kırıklığına uğratarak tüketmekle suçlar. Bunun için de evine gidiş gelişlerini aksatmaya başlar ve öyle bir kaçış halinde iken bir gece meyhanede tesadüfen Günsel isimli genç bir kızla taşınır ve böylece onun için önemli seçimlerle dolu yeni bir süreç başlamış olur.

İlk karşılaşmalarından itibaren Kenan'ın çok dikkatini çeken Günsel, yirmi iki yaşında devrimci bir genç kızdır. Kendisini evlatlık olarak alan teyzesiyle birlikte İstanbul'da yaşamakta ve felsefe okumaktadır, ancak bitirme tezi kabul edilmediği için üniversiteden mezun olamamıştır. Vurgulandığı gibi ifade edersek güzel birisidir ve son derece kararlı bir yapıya sahiptir. Birlikte içtikleri o gece, yanlarında başkaları da olmasına rağmen birbirinin ilgi odağı olan Günsel ile Kenan, adını koymasalar bile birbirlerine âşık olurlar ve onlar arasındaki yakınlaşma, felsefe okumuş birer sosyalist olmak gibi ortaklıklarının da yardımıyla gecenin ilerleyen saatlerinde daha belirgin bir hâl alır.

Günsel'le tanıştığı gece alkol komasına giren ve arkadaşı tarafından hastaneye kaldırılan Kenan, bir ay sonra kendisine gelebilir ve kendisine geldikten sonra da genç kızdan başka bir şey düşünemez olur. O arada kendisine karşı ilgi duyan Günsel, bir gün onu kitapçı dükkânında ziyaret eder ve böylece ikisi arasında meyhanede başlayan ilişki, yeni bir boyut kazanarak olgunlaşmaya başlar. Onlar, bu ilk görüşmelerinden sonra aralarında sözleşirler ve ortak tanıdıklarından birisi olan Baba isimli kişiyi ziyaret ederler. Eski bir devrimci olan Baba, romanda yazarın temsilcisi olarak bulunmakta ve aydınların işçilerle birleşmezlerse yitip gideceklerini düşünmektedir. Baba'yı saygı ile dinleyen Günsel, onun görüşlerine katılır ve ayrıca bireyci aydınları "çıkarları peşinde koşuşan bir sürü böcek" (131) olarak niteler. Eskiden beri tanıdığı Baba ile yeni tanıştığı genç kıızı dinleyen Kenan ise açıkça söylemese de işçilerin aydınlanabileceğine inanmadığı için ortaya konan bazı görüşlere katılmaz. Ancak Baba'nın seçime, Günsel'in ise bireyci aydınlara dair düşüncelerini öğrendikten sonra, içinde bulunduğu durumla bilinçli olarak ilk defa karşılaşır ve bir seçim yapmak zorunda kalır. İki olanak vardır karşısında: O, ya anlamsal boşluğu, yalnızlığı ve kuşatılmışlığıyla hesaplaşıp olumsuz üretme durumunu aşacak ya da açılan olanağı kapatıp genç kıızı bir kurtarıcı olarak görecektir. Ya memnun olmadığı yaşama şeklini değiştirip olanaklarına sahip çıkacak ya da onları sahipsiz bırakacaktır. Olanakların sınırında duran Kenan, düşkünlüğünü aşır geçmeyi şart koşan birinci olanağı değil, ikincisini seçerek açılan her şeye yeniden başlama olanağını kapatır ve kurtarıcısı olarak gördüğü genç kızdan kendisini bırakmamasını rica eder. Böylece içinde olduğu ancak farkında

olmadığı haz düşkünlüğü durumu, bir olanağı değersizleştiren bu seçimini şekillendirmiş olur.

(...) *Gözümdeki perdeleri kaldırıyor bu kız benim. Birden kızın elini tuttu Kenan:*

-Ne olur beni bırakma Günsel, dedi. Kimseyle böyle konuşmadım ben. Belki budalayım, ama inan ki dürüstüm. Şaşırarak istemiyorum yolumu... Yalnız yakalıyorlar beni. Bırakma artık. Sensiz hiçim. Çevremdeki her şey sırtımda. Tek başıma ezecekler beni. (...)

-Niye acıyayım size? dedi. Atın onu kafanızdan. Kimi şaşırdığım oluyor. Ama elinden tutulacak bir çocuk saymanız kendinizi, sonra ikide bir yıkılışlara düşer gibi olmanız -aklım o geceye takılıyor da-bencilliğinizdenmiş gibi geliyor bana. Hem de aşırı bencilliğinizden. Çocuksu bir şey; hep oyuncak arıyorsunuz sanki (138-139).

Nermin'in Vatan Cephesine Üye Olduğunu Öğrenmesi ve İkinci Seçimi

İlk seçimini bu şekilde yapan ve bağlı-bağımlı birisi olduğunu ortaya koyan Kenan, Günsel ile birlikte olmanın verdiği güvenle kendisini daha güçlü hisseder ve artık doğrudan doğruya suçlamaya başladığı karısından kurtulmanın yollarını aramaya başlar. Bir anlamda fırsat kollayan Kenan için aradan çok zaman geçmeden istediği şartlar oluşur. Arkadaşı Rasim ile karısı Nermin, Nermin'in annesi Melahat Hanım'a ait bir arsayı illegal yollarla kamusallaştırıp satmayı ve oradan gelecek para ile de kuracakları matbaanın Kenan tarafından işletilmesini istemektedirler. Bir süredir olgunlaşan bu düşüncelerini, ilk fırsatta Kenan'a açarlar ve ondan bu teklifi kabul etmesini beklerler. Ancak Kenan, haksız bir kazanç istemediği için bu teklifi kararlı bir şekilde reddeder ve rahatsız olduğu bu konunun kapatılmasını ister. Ancak biraz sonra, öncekinden daha kötü bir şeyden haberdar olur ve Nermin ile Melahat Hanımların arkadaşı Rasim aracılığıyla liberal kapitalist bir anlayışa sahip olan Vatan Cephesi'ne üye olduklarını öğrenir. Bu haber onun için öncekine göre çok daha sarsıcı ve kırıcı olur. O, sade bir yaşam ve gelire idare etmek isterken karısı, annesine ait bir mülkü satarak oradan gelecek para ile biraz daha rahat yaşamak istemekte ve bu amacına ulaşabilmek için de her türlü yolu mubah olarak görmektedir. Nermin, devrinin uyumlu bir bireyi olarak bu isteğinde kendince haklıdır. Ancak, bu husus, Kenan tarafından kabul edilebilecek bir şey değildir. Bunun için de o, bu hususu öğrendikten sonra karısıyla arasında çok derin bir uçurumun oluştuğunu fark eder ve kendi gerçeğiyle yeniden karşılaşır. İki esas olanak vardır karşısında: O, ya kendisinden habersiz "düşman" (142) safına geçen karısı Nermin ile ilişkisini gözden geçirecek ve borçlu olmasına rağmen yaşama yeniden başlayacak ya da bu riskli olanağı kapatıp sorununa bir

çözüm bulabilmek için Günsel'in kendisine yardım etmesini bekleyecektir. Olanakların sınırında duran Kenan, çalıştırdığı kitabevinin sermayesinin karısı ile arkadaşı Rasim'e ait olduğunu bildiği için risk almak yerine, ikinci olanağı seçer. Böylece, aldığı bu kararla açılan olanağı kapatmış ve içinde olduğu durumun seçimini belirlemesine bir kere daha izin vermiş olur.

İlişki kesmekten filan da anlamaz o... Bırakmaz yakamı... Sürünmek de bizim için!... Kitapevini kapatmak düşüncesi ile dolup boşaldı bir ara. Ne yaparım?... Elimdeki diploma kasap kâğıdı kadar bile işe yaramaz... Almanya'ya mı gideyim işçi olarak? Bir ara iyice düşündü bunu... Hem de yapamayacağını bile bile!... İçtenlik konusunda esmeye başladın mı kırılmadık cam bırakmazsın... Söylesene Günsel'i bekliyorum diye... (...)

(...) Günsel'i bekliyordu çözüm umudu ile (...) Artık ne idüğü belli olmuş '59 yılı ağır ağır son günlerini yaşıyordu. Kenan bütün bu çalkantılar ortasında geleceklere umutlu mu olmak, yoksa iyice umutsuzluğa mı düşmek gerektiğinde kesin bir yargıya varmadan, daha çok kendi sorunlarıyla kapalı bir yaşam içinde bekliyordu sadece. Neyi bekliyordu? Günsel'i... Günsel'in getireceklerini... (...) Günsel'i bekliyorum ben. (...) Herkes bir şey bekliyor. Ben Günsel'i bekliyorum (166-167).

Çocuk, Romantik ve Küçük Burjuva Olmakla Suçlanması ve Üçüncü Seçimi

Yaptığı bu seçimden sonra Kenan, karısından kesin olarak “kurtulup” (185) kendisinden yaş olarak çok küçük olmasına rağmen daha akıllı birisi olarak gördüğü Günsel ile evlenmeye karar verir. Bir karar almış olmanın verdiği rahatlıkla gerçekleşen ilk buluşmalarında aldığı bu kararı genç kıza bildirir ve daha önce ifade ettiği gibi yine her şeyin ona bağlı olduğunu ve onsuz hiç “bir şey[in] olamayacağını” (185) anlatmaya çalışır. Sevgilisini dinleyen Günsel ise onun bu kararını, yapılacak daha öncelikli işlerin olduğunu düşündüğü için bir süreliğine gündemine almak istemez. Üstelik biraz da şaka ile karışık bir şekilde, “Sen [daha] büyümemişsin. Bu çocukluğuyla bir de ikinci evliliğe kalkıyor” (186) diye alay eder onunla. Alay edilmiş olmasına rağmen sevip sevildiğini anlayan ve gelecekte kendisi adına iyi şeylerin olacağını hisseden Kenan, Günsel'den ayrılır, evine döner. Ardından da “yüreğinin bir parçasını (...) düşman için ele” geçirmekle (142) suçladığı karısı ile birlikte olur. İlişki sonrasında ise çok tuhaf bir şekilde “Birbirine tıpatıp benzeyen iki sevgilim var!... Biri Vatan Cephesine yazıldı, ötekisi yıkmaya çalışıyor...” (192) diye öğünür.

Kenan, bu şekilde övünür, ancak bir süre sonra Günsel'i aldattığı için de kendisinden utanmaya başlar ve karısından ayrılıp rahatsız edici bu

çelişkiden kurtulmak ister. Öyle istediği için de bulduğu ilk fırsatta karısı ile konuşur ve ona ayrılmak istediğini söyler, ancak karısı, onun bu düşüncesini kesinlikle kabul edilemez olarak görür. Hiç beklemediği bir dirençle karşılaşan Kenan, kendisini yenilmiş ve çökmüş hisseder ve maddi olarak bağımlı birisi olduğu için de onun karşısında duramaz. Üstelik o esnada ve daha sonra, kendisini, daima birilerinden yardım beklediği için aşağılayıp küçültür; Günsel'i ise hiç yenilmediği ve başarılı olmak için kimseye bağılı olmadığı için yüceltir. Maddî olarak teminatı olmamasına rağmen dirençli ve bağımsız birisi olan Günsel'i tanıdıkça kendisinin nelerden mahrum olduğunu daha iyi anlar. Dışa “bağımlı” ve yalnızken bir “hiç” (249) olduğunun farkında olan Kenan, durumu abartır ve sorunlarına, sadece Günsel'in bir “çözüm” (254) bulabileceğine inanmaya başlar ve bu konuyu uygun bir zamanda onunla ayrıntılı olarak konuşmak ister. Ancak daha önce olduğu gibi şartları çok zorlamamak gerektiğine inanan Günsel ise bireysel sorunlarla oyalanmanın doğru olmadığını düşünür ve karısıyla ilişkisini keseceğini iddia eden Kenan'ı, tekrarlayan bunalımlarını ve bağımlılığını dikkate alarak “romantikle” (268) itham eder. Bu ithama alınan Kenan, karısıyla ilişkisini koparmak için evine döner, ancak Nermin'in kararlılığıyla yeniden karşılaşır ve sorununa çözüm olabileceğini sandığı konuşmayı bir süre erteler.

O arada Günsel'in sürgündeki abisi Hasan, bir süreliğine İzmir'den İstanbul'a gelmiştir ve kendisi için hazırlanan bir çilingir sofrasında Kenan ile tanışır. O gecedan sonra Kenan, devrimci Hasan'ın kararlılığından etkilendiği için zihnini meşgul eden “ne yapmalı?” sorusuna ısrarla cevap aramaya ve geçmişinin birileri tarafından bilinip bilinmediğini merak etmeye başlar. Tam da öyle bir durumda iken ilk buluşmalarında hem Günsel'den abisinin kendisi hakkındaki düşüncelerini öğrenmek ister hem de öyle bir şeyi merak etmiyormuş gibi yapar ve genç kızı kovar gibi kendisinden uzaklaştırmaya çalışır. Bu müş gibi eylemlerin ne anlama geldiğini sezen Günsel ise kıskançlıklarını ve alınganlıklarını aşarak “büyük bir devrimci” (297) olmasını beklediği sevgilisinin “kocaman bir çocuk” (304) gibi davrandığını anlar ve onu bencil “pis küçük burjuva” (304) olmakla suçlayıp sert bir şekilde eleştirir. Bir bunalımı zorlayan ve kendisine yeni bir mağduriyet üretmeye çalışan Kenan, bu sarsıcı eleştiriden sonra, sahil bir tavır takınmak yerine, sadece kendisini “sevdikleriyle bile yakınlık kurmayı beceremeyen, ayağı havada pis küçük bir burjuvayım” (307) diye aşağılamakla yetinir ve içinde bulunduğu durumla yeniden karşı karşıya gelir ve bir seçim yapmak zorunda kalır. İki olanak vardır önünde: O, ya Günsel tarafından kendisine sırayla yöneltilen “çocuk”, “romantik” ve “küçük burjuva” olma suçlamalarının içerdiği sahil eleştiriyi dikkate alarak bağı-bağımlı olma durumunu aşacak ve derlenip toplanacak ya da açılan bu olanağı görmezden gelerek bırakıldığını düşünüp dağılacaktır. Olanakların

sınırında duran Kenan, haz düşkünlüğünün farkında olmadığı için, birinci olanağı değil, ikincisini seçerek kendisini olumsuz bir şekilde tekrar etmiş olur.

(...) Küçük burjuvayım da ondan, hem de pis bir küçük burjuva!... Bu kadar özlemler düşünmedin mi işçi oluyorsun demek!... Biraz da takur tukur şeyler belledin mi devrimci oluyorsun demek! Şimdi iyice saçmaladın, hıyarağası!... Tam pis küçük burjuvasın şimdi. Bir şeyler yiyip de şu kahveye geçeyim. O ki başladık özentiler işlere, tamam olsun. Buldun tanımını, küçük burjuva demek, bütün yaşantısı özentiler olan adam! Kendinden bıkkın, özendiği gibi de olamayan... Belki de haklı kızsın. Minicik kızsın benim. Neye yarayacak böyle bırakıp gitmelerin beni!... Daha çok, daha pis küçük burjuva olmama... Bir gün temelli çekip gideceksin besbelli. Hem de dayanamayacağımı bilerek. Kim bilir, o gün bugün belki de... Anlamadım, bir daha görmeyecek miyim seni? Pis küçük burjuva. Delirmişsin sen: Fırlayacak gibi oldu yerinden (310-311).

Nermin'in Kararlılığı ile Karşılaşması ve Dördüncü Seçimi

Kenan, bu üçüncü seçiminden sonra üzgün ve kafası karışık halde iken trene binip Sirkeci'ye gitmek ve orada bulunan bir içkili lokantada yaşadığı güzel anları hatırlamak ister. Ancak yanlış trene bindiği için hatıra zevkini yaşamak yerine, kendisini hiç tanımadığı insanların arasında bulur ve bir süre sonra da tesadüfen Kazlı Çeşme'de trenden iner. Şaşkın bir halde iken yabancı olduğu sokaklarda biraz yürür ve birilerinin yönlendirmesiyle bir lokantaya girer. Kendisine içki ve yemek söyler. Ardından da çevresinde bulunan emekçi insanlarla yakınlaşır ve onlarla tanışıp kaynaşmak istediği için orada bulunanlara ziyafet çeker. Ancak gecenin sonuna doğru alkolün de etkisiyle beklenen kaynaşmanın aksine sarhoş olan işçiler ile Kenan arasında kavga çıkar ve lokantada bulunan herkes tutuklanır. Sabahleyin karakolda dövülmüş ve soyulmuş bir halde kendisine gelen Kenan, işçi sınıfına "rakı sofrasında" (325) girmeye çalıştığı için kendisi ile alay eder ve eli yüzü yara bere içinde ve bir gözü şiş iken evine döner. Yaşadıklarını ise bir kaza geçirdiğini söyleyerek gizler ve günlerce evinden dışarıya çıkamaz.

Evde bakımını üstlenen Nermin, kendisinden ayrılmamakta kararlıdır ve Rasim ile birlikte hareket ederek hukuksuz bir şekilde yürüttükleri arsa işini bitirmeye çalışmaktadır. O arada Kenan ise karısının kardeşi Selim'den, arkadaşı Rasim'in arsa işiyle ilgili bazı gerçekleri gizlediğini öğrenir ve gerilir. Biraz gerildiği ve ne yapacağını bilemediği için kendisini kontrol edemeyip Nermin ile yeniden cinsel ilişkiye girer. İlişki sonrasında ise sanki bir suçu yokmuş gibi yaparak kendisini baştan çıkardığını düşündüğü için Nermin'i şiddetli bir şekilde aşağılar. Aşağılanan Nermin, bayılır ve bir süre sonra da Kenan'ın yardımıyla ayılır. O esnada söylediği sözlerden dolayı

pişman olan Kenan, “düzenin çirkefliliğine” (368) battığını sandığı karısıyla daha sakin bir şekilde konuşur ve on dört yıl süren evliliklerini zorluk çıkarmadan bitirmelerini ister. Ancak karısına ne ikna edici bir teminat verebilir ne de onların sermayesi ile açtığı kitabeviden vazgeçer. Bunun üzerine Nermin ise hem öğretmenlikten istifa etmesine neden olan hem de kendisine geçinebilmesi için bir teminat vermeyen Kenan’ın söylediklerini ikna edici bulmaz. Ayrıca onu “toy” (376) ve “bencil” (377) bir insan olarak gördüğü ve “kendi kızına babasızlık duygusunu yaşatmak istemediği” (Arseven 2006: 294) için ayrılma fikrini kesin olarak reddeder ve sermayedarı olduğu kitabevinde çalışmaya karar verir. Ne zaman biraz zorlukla karşılaşsa hemen dünyası kararan Kenan, karısının kararlılığını gördükten sonra metanetsiz birisi olduğunu yeniden anlar ve açılan olanaklar arasından bir seçim yapmak zorunda kalır. Yine iki olanak vardır karşısında: O, ya gördüğü bağlı-bağımlı olma durumunu aşarak her şeye yeniden başlayacak ya da durumunu olduğu gibi bırakıp benliğine yapışmış bir “sülük”e (378) benzettiği karısından kurtuluşunu da kendisinin derlenip toplanmasını da Günsel’e bağlayacaktır. Olanakların sınırında duran Kenan, haz düşkünlüğünün yönlendirmesiyle açılan olanağı kapatır ve yine ikinci olanağı seçer:

(...) Etime -etime ne söz, çiğnerime belki- ta içime, benliğime yapışmış bir sülük bu. Öylesine yapışmış ki, bir parçam, hem de ayrılması olanaksız bir parçam sanıyor kendini. Neyle kazıyıp atabilirim ki? Gerçekten bir parçam belki de!... Hangi usta operatör eli kurtarır beni? Hem nereye vuracak bıçağı? Bir umudum Günsel... (...)

(...) Yeniğim. Yenemediğim sürece yenik olacağım hep. Nasıl yenerim? Yenildiğini bilmeyen kişiyi yenemezsin. (...) Nasıl karşı korum? İyice gösterdi dişlerini. Biraz daha ilerisi: Nankör köpek, annemin parası ile adam oldun da... Yapar mı? Öteye bile gider. Ben bir malım onun için, kolay bırakır mı? (...) Durgun suda batık olmak istiyordu, yitmek istiyordu yine; bir türlü başaramıyordu (...) (378-379).

Polis Ajanı Olarak Suçlanması, Beşinci ve Son Seçimi Olarak İntiharı

Nermin’in gerçekçi karşı çıkışından ve muhasebeci olarak çalışmak istemesinden sonra Kenan, işyerini ona bırakma ve kendisini çürüttüğünü düşündüğü o eve bir daha dönmeme kararı alır, ancak Günsel’in bu karardan dolayı kendisini küçümseyip terk etmesi ihtimalinden de içten içe çok korkmaktadır. Buna rağmen aldığı bu son kararı bildirmek için Günsel’in evine gider, ancak genç kızı evde bulamaz ve aldatıldığını sandığı için hayal kırıklığına uğrar. Daha önce de kendisine birkaç defa yalan söylemiş olan Günsel, esasında dürüst birisidir ve sadece ağzı sıkı olduğu için özel

görüşmelerini insanlardan gizler. Toplanmak isterken hüsrana uğrayan Kenan ise ilk ayık buluşmalarında konuşup durumu anlamaya çalışmak yerine önyargılı bir şekilde hareket ederek genç kızı tokatlar ve ardından da “hıçkıra hıçkıra” ağlayarak (430) kendisini bırakmaması için yalvarır ona. Sevgilisinin kendisini önce tokatlayıp sonra da karşısında bir çocuk gibi ağlamasını anlamaya çalışan Günsel ise sadece “ne biçim erkek bu?” (431) demekle yetinir ve “çelişkilerle” (433) dolu olan bu adamı değil de çevresini suçlu olarak gördüğü için onu bırakmaz. Ayrıca, kendisini “kirli” ve “iğrenç” (432) bulup aşağılayan Kenan’ı teselli etmekten de çekinmez.

İkilinin ilişkisi, bu krizden sonra yeni bir aşamaya girer. Kenan, Nermin ile yaşadıkları eve çok az gider gelir ve zamanının çoğunu sevgilisi ile birlikte Rasim’in Teşvikiye’deki garsoniyerinde sevişerek, okuyarak ve tartışarak geçirir. Çok yoğun geçen bu günlerde Kenan, yanında Günsel olduğu için çok memnundur ve kendisini “yürekli” ve “her şeyin üstesinden gelebilecek güç”te (442) bulur. Ondan ayrılıp yalnız kalınca ise “kuruntular, korkular [ve] kuşkular” (442) içinde kalır, ne yapacağını bilemez bir hale gelir. Onunla birlikte iken kendisini cesur bir devrimci olarak görür, yalnız kaldığında ise yasaklı bir şeyden dolayı tutuklanıp işkenceye maruz kalmaktan ölesiye korkar.

Kenan, o arada Rasim aracılığı ile Nermin’e arsa ve matbaa işini istediği gibi yürütebilmesi için gerekli olan izni verir. Ayrıca o günlerde Günsel’in hasta olan Baba ile ilgilenmek istediğini öğrenir ve canı sıkılır. Eve kapanıp keyfine bakmak isterken Baba dâhil herhangi birisinin araya girmesi, Kenan için kabul edilebilir bir şey değildir. Bunun için de o, öfkeli bir halde iken nasıl birisi olduğunu ortaya koyar; hastalığıyla araya giren Baba’nın aydınlara dair bilinen düşüncelerini saçma olarak niteler ve ona karşı duyguyu sevgi ile saygının esasen “boş” (449) olduğuna hükmeder. Samimi gibi görünür, ancak görüldüğü kadar samimi davranmaz. Üstelik içten içe saygı duymadığı Baba ile görüştüğünden sonra takip edilme korkusu artar ve onunla görüştüğü için ayrıca gizli bir pişmanlık bile duyar.

Fethi Naci’nin ifadesiyle “kararsız ve umarsız bir küçük burjuva aydını” olan (Fethi Naci 2009: 348) Kenan, Günsel’i varoluşunun esas şartı olarak görür ve onunla evlenip mutlu olmak ister. Ancak akıp giden zaman içinde hadiseler, onun beklediği gibi gelişmez. Gidişattan memnun olmayan Günsel; okumak, konuşmak ve sevişmekten oluşan gizli ilişkilerinin hiçbir toplumsal sorunu çözmediğini düşündüğü için kendilerini biraz kısıtlayıp örgütlenme ile meşgul olmak ister. Bunun için de işçi ve öğrenci arkadaşlarıyla görüşür, onlarla birlikte Demokrat Parti’nin protesto edildiği gösterilere katılır. O arada Kenan ise kendisini rahat bırakmayan karısından kurtulmak için boşanma işini kesin olarak bitirmeye çalışır. Ancak iş yerinden vazgeçemediğinden dolayı yine hüsrana uğrar ve içine girdiği “kısır

döngü”den (496) nasıl çıkacağını bilemez bir durumda iken sarhoş olacak kadar içer ve Nermin ile bir daha cinsel ilişkiye girer.

O günlerde Tahkikat Komisyonu Yasa Tasarısı mecliste geçmek üzeredir ve Günsel’in de örgütlenmesinde rol aldığı üniversite öğrencileri birliği, bu hususu protesto etmektedir. Gelişmeleri takip eden Kenan ise sürdürülen protestoları Cumhuriyet Halk Partisinin bir oyunu olarak görür ve eylemlerden uzak durmaya çalışır. Ancak kuşkulanıp mücadeleden uzak durduğu için de kendisini daha önce olduğu gibi yine “pis, kirli [ve] değersiz” (544) olarak görür. Kendisine “kırgın” ve “küs” (539) iken Günsel’in tutuklandığı öğrenir ve onu kurtarmak için arkadaşı Rasim’den yardım ister. Her zaman yanında olan Rasim ise elinden geleni yapacağını ve önemli bir şey olursa da gece kendisini arayacağını söyler. O esnada çok kaygılı ve stresli olan Kenan, bencil olduğu ve işine öyle geldiği için Nermin’in kollarına sığınmaktan ve onunla birlikte olmaktan çekinmez. İsteyerek gerçekleşen bu cinsel ilişkiden sonra, karısının hamile olduğunu öğrenir ve derin bir nefret ile kendisini tamamen “kokuşmuş” (584) olarak hisseder.

Bütün bu eylemlerinden sonra kendisini konformist ve güvenilmez bir insan olarak niteleyen Kenan, öğrencilerin sonraki gün tekrar başlayan protestolarını gereksiz bulur ve tutuklanıp serbest bırakılan Günsel’le karşılaşınca da sanki yapacak başka bir şey yokmuş gibi genç kızla yine garsoniyere sığınmak ister. Ancak Günsel, onun gibi düşünmez ve eylemde bulunan arkadaşlarıyla kalarak mücadele etmeyi tercih eder. Kuşkulu ve kafası çok karışık olan Kenan ise bunun üzerine bir şey yapmış olmak için sevgilisini, oyuna gelmemesi ve “pisi pisine” (652) gitmemesi için tekrar tekrar uyarır; bulduğu ilk fırsatta da düşüncelerini olduğu gibi ortaya koyar. Ancak ne yapılması gerektiğine dair somut bir şey söyleyemez. İnandığı yolda devam eden Günsel, bir süre sonra tekrar hükümeti protesto eden öğrenciler arasında yer alır, tutuklanır ve serbest bırakılır. Kenan ise ilk karşılaşmaları esnasında daha önce yapmak istediği gibi, onunla yine garsoniyere kapanmak ister, ancak Günsel, orasının artık kullanılamayacağını söyleyince de çok istemese bile bu durumu kabul eder ve artan karmaşa içinde işler yavaş yavaş aleyhine dönmeye başlar. O günlerde, aslında hiç öyle olmadığı halde Kenan’ın gizli polis olduğu iddia edilir ve Günsel, çevresindeki insanlardan işittiği şeylerden sonra onunla bir süre görüşmez. Terk edilen Kenan, sevgilisine ulaşmaya çalışırken polislikle suçlandığını öğrenir ve bu itham karşısında ne yapacağını bilemez halde iken bir gün tesadüfen köprüde Günsel ile karşılaşır ve onunla hesaplaşır. Kısa süren bu görüşme esnasında Günsel, söylentileri ve ortaya çıkan gerçekleri olduğu gibi ortaya koyar ve basit de olsa ondan kendisini savunmasını ister. Zor bir durumda olan Kenan ise bazı hususlarda kendisini savunur, ancak ağır ithamlar ile tesadüfler karşısında ne yapacağını bilemediği için bozguna

uğrar ve yapacak başka bir şey yokmuş gibi Günsel’le bağlarını koparıp oradan uzaklaşır. İncitici olan bu hadise onu, içinde bulunduğu durumla son bir kez daha karşı karşıya getirir ve bir seçim yapmaya zorlar. İki olanak vardır karşısında: O, ya iftiralarından uzaklaşıp kendisine yeni bir başlangıç yapacak ya da bu olanağı kapatıp ortaya çıkan mutsuzluk durumunun suçlusunu olarak gördüğü insanlardan bir şekilde intikam alacaktır. Olanakların sınırında duran Kenan, haz düşkünü olduğu için birinci olanağı değil, ikincisini seçer. Açılan bir olanağı kapatan ve değersizleştiren bu eyleminden hemen sonra ise evine döner ve işlerini zorlaştırmakla suçladığı karısı Nermin ile kızını döver. Ardından da arkadaşı Rasim’e ulaşmaya çalışır ve bir ajanı yanına yerleştirip garsoniyerinde kalan gençleri ihbar ettiğini sandığı için ondan intikam almak ister. Ancak arkadaşısını evinde bulamaz ve öfkesini kontrol edemediği için de o esnada onun karısıyla birlikte olmaya çalışır. Bir hırsıyla giriştiği, ancak yarım bıraktığı bu eyleminden pişman olan Kenan, evine döner ve az önce dövdüğü karısına ulaşmış ona her şeyi yeniden başlamayı teklif eder. Daha sonra da ne yapacağını bilemez bir halde iken Günsel’e belli belirsiz bir mektup yazar ve “banyoda bileklerini” (746) keserek intihar eder.

Günsel’in karanlıkta çekip gittiği olgusundan öte hiçbir şeyi yaşamadan, uzun süre öylece bakakaldı Kenan. Yitirdiği direncini, gücünü yeniden kazanma çabasıyla kımıldayınca, Günsel’in biraz önce yağdırdığı acı yargılar, içinde yüzdüğünün biraz daha tiksinerik bilincine vardığı pislikler, çirkinlikler sanki yeniden; hem artık bir umuda, tatlı bir düşe bile olasılık tanımadan üşüverdi çevresine. Rasim... Bir de Nermin... Sen nesin peki? Gerçekten ben neyim ben? (...)

Daha kapıda merak ettiğinden söz ederek karşıladı Nermin. İlk yumrukta kan fişkırdı burundan. Bilinir mi? Sonrası görev! Vurdukça bir ağırlık kalkıyordu üstünden. Gömleği, kravatu, kolları kan içindeydi Kenan’ın. Nermin’in giysileri... (...). Siktirin başımdan ulan!... Neyimi merak edeceksiniz siz benim (726).

Değerlendirme

Türk edebiyatının en uzun metinlerinden birisi olan *Bir Gün Tek Başına* (1974), 27 Mayıs 1960 darbesini hazırlayan gençlik eylemlerine de değinen, ancak insan varlığını tehdit eden unsuru, içinde olunan ancak farkında olunmayan haz düşkünlüğü durumu olarak görünüşe çıkaran bir romandır. Bu çalışmada insan varlığı için bir tehdit olduğunu iddia ettiğimiz haz düşkünlüğü durumu, olumsuz olanın farkında olunmadan tekrarlanmasıyla elde edilir ve bilinen bütün eylemleri belirleyen bir durum olarak dikkati çeker. Pek çok şekilde ifadesini bulabilen bu belirleyici durum, romanda ise kendisini asıl kişi Kenan’ın şahsında ve onun seçimleriyle görünüşe çıkarır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi seçim yapan kişi olarak Kenan, Galatasaray Lisesinden mezun olmuş ve felsefe eğitimi almış birisi olmasına rağmen on beş yıl önce yaşadığı bir duruma takılıp kalmış durumdadır. Yıllar önce yaşanan bu durum, basit bir travma iken hesaplaşıp aşılmadığı için zamanla tekrarlanarak evrilmiş ve haz alınan bir unsura dönüşmüştür. Olumsuz bir şekilde tekrarlandığı için ilk halinden farklı bir şeye dönüşen bu durum ise öncelikle ve çoğunlukla onun hem içinde olduğu ancak farkında olmadığı durumun ismi olur hem de yaşamın akışı içinde açılan olanakları kapatmasının, bağımlı birisi olarak kalmasının, karşısına çıkan zorluklarla mücadele etmek yerine gerileyip ölmek istemesinin ve kendisini sürekli aşağılayarak acı çektirmesinin nedeni olarak dikkati çeker. Dolayısıyla burada sıralanan açılan olanakları kapatma, bağımlı olma, gerileme ve ölmeyi isteme gibi fenomenler hem ayrı ayrı hem de birlikte haz düşkünlüğü durumunu görünüşe çıkarır, diyebiliriz. Haz düşkünlüğü gibi bir durum ise değersizleştirmeyi içerdiği için varlığı değil, kesinlikle hiçliği işaret eder. Buradan da çıkarılabileceği gibi değersizleştirici basit bir söz ile eylemde bile önce haz, sonra da hiçlik düşkünlüğünü görebilmek mümkündür.

Bir haz düşkünü olduğunun farkında olmayan Kenan, ana bölümlerde de görülebileceği gibi 1959 yılının Eylül'ü ile 1960 yılının Mayıs'ı arasındaki dokuz aylık süreçte, beş defa içinde bulunduğu durumla karşılaşır ve karşılaşmaları esnasında açılan olanaklar arasından beş defa seçim yapmak zorunda kalır. Birbirinin tekrarı gibi görünen bu seçimleri esnasında onun karşısında iki esas olanak vardır: O, ya yaşadığı deneyimleri yorumlayarak bizzat olumsuz olanı ürettiğini, olanakları değersizleştirdiğini, takılıp kaldığını ve bağlı-bağımlı olduğunu görüp kendisini aşacak ya da açılan bu kendini aşma olanağını kapatacaktır. Bir başka ifade ile o ya bütün blokelerini kırıp kendisini oluşturma bırakacak ya da durumunu olduğu gibi muhafaza edecektir. O ya kendini bilip özgürleşecek ya da kendini bilmeyi istemeden süreci tekrar edecektir. Bilmek ile bilmemek, olmak ile olmamak, sahip çıkmak ile çıkmamak ve aşmak ile takılıp kalmak gibi iki esas olanağın karşısında olan Kenan, olanaklar arasından sürekli bir şekilde ikincisini seçerek birinci olanağı değersizleştirir. Böylece şeylerle özerk ve özgür bir ilişki kurabilme olanağını ortadan kaldırıp kendisini sürekli tekrar etmiş olur.

Onun açılan olanaklarını tekrar tekrar değersizleştirmesinin öncelikli nedeni acaba içselleştirdiği için kendisini "yamru yumru" (140) eden liberal kapitalist zihniyeti midir? Bir diğer ifade ile o, her şeyi işine geldiği gibi anlayıp yorumladığı ve sahip olma hırsı ile hareket ettiği için mi olanaklarını sürekli kapatmıştır? Yoksa onun bir değersizleştirici olarak okurun karşısına çıkmasının nedeni, her şeyi olmasa bile pek çok şeyi çıkarına göre yorumlaması için kendisini teşvik eden ve aklını karıştırmaya çalışan karısı ile yakın arkadaşı Rasim midir? Onun şeyleri çok kolay harcamasının nedeni

acaba Günsel'in kendisine yönelttiği "çocuk", "romantik", "küçük burjuva" ve "polis ajanı" olmak gibi sarsıcı suçlamalar mıdır? Yoksa onun değerleri kolaylıkla gözden çıkabilmesinin nedeni, istemlerini reddedip kendisini bırakan insanlar mıdır veya güçsüz ve güvensiz bir şiddet düşkünü olması mıdır?

Burada sıralanan hususlardan zamana ve topluma egemen olan liberal zihniyet de çevresinde bulunan ve istemlerini engelleyen insanlar da onun bir değersizleştirici olmasına neden olmuştur. Ancak, bu çalışmanın bakış açısına göre onun açılan olanakları değersizleştirmesinin öncelikli ve en önemli nedeni ise *içinde olduğu halde farkında olmadığı haz düşkünlüğü durumudur*, diyebiliriz. Eğer Kenan, zamana ve topluma egemen olan zihniyet ile sahip olma hırsına bütünüyle yenilmiş, güçsüz ve güvensiz birisi olsa idi ne dirençli bir öğretmen olabilir ne de öğretmenliği bıraktıktan sonra yeniden başlayarak geçimini sağlayabilirdi. Ne Nermin ile Rasim'in matbaa kurup zenginleşme teklifine karşı durabilir ne de çevresindekilerin kışkırtıcı etkisine karşı kendisini koruyabilirdi. Bunun için de *onun istediğinde bir şeylere karşı koyabilen birisi olmasına rağmen açılan olanakları kapatmasının ve intihar etmesinin nedeni, az önce de söylediğimiz gibi, içinde olduğu halde farkında olmadığı haz düşkünlüğü durumudur*, diyebiliriz. Bunun için de o, farkında olmadan işine öyle geldiği için olumsuz olanı sürekli tekrar eden ve kendisi başta olmak üzere çevresindeki bazı insanlara şiddet uygulayarak ondan haz alan birisidir, ancak yaşadığı topluma bütünüyle uyum sağlayıp yitip gitmiş basit bir seks düşkünü veya hedonist değildir.

Az önce bir neden olarak işaret ettiğimiz haz düşkünlüğü gibi içinde olunduğu halde farkında olunmayan durumlar, insanın en yakınında bulunan unsurlar olduğu için eylemleri doğrudan ve öncelikli olarak belirler. Değerlerin harcanması pahasına elde edilen ve eylemleri belirleyen haz düşkünlüğü durumu, insan varlığını tehdit eden bir unsurdur, kendisine dair bir farkındalık oluştuğunda çoğunlukla ortadan kalkar ve belirleme gücünü yitirir. Öyle bir farkındalık oluşmadığında ise insana en yakın durum olmasına rağmen en az bilinen unsur olarak kalır ve önemli önemsiz bütün eylemleri şekillendirmeye devam eder. Örneğin, aidiyeti ne olursa olsun bir insanın olanaklarının çağrısını duymak yerine duymamayı tercih etmesinin en derin nedeni, çoğunlukla içinde olduğu halde farkında olmadığı haz düşkünlüğü durumudur, diyebiliriz. En yakında olduğu halde farkında olunmayan bu düşkünlük ise başta bireyci anlayışa sahip olanlar olmak üzere her insanın eylemini belirleyebilme potansiyeline sahiptir ve özünde intikamcı bir değersizleştirme ile yitimi tekrar üretme durumunu barındırır.

Bir bütün olarak düşünülduğünde bu hacimli ve son derece nitelikli roman, farklı bakış açılarıyla okunmaya ve yorumlanmaya son derece uygundur, denilebilir.

KAYNAKÇA

ARSEVEN, Tülin (2006). “İki Roman, İki Bakış, Bir Siyasî Olay: Bir Gün Tek Başına ve İzmir'in İçinde Adlı Romanlarda 27 Mayıs İhtilali”, *Milli Eğitim*, Sayı: 170, ss. 293-308.

FETHİ NACİ (2009). “Bir Gün Tek Başına”, *Yüzyılın Yüz Türk Romanı*. Oğlak Yayınları, ss. 347-350.

FINK, Bruce (2016). *Lacancı Psikanalize Bir Giriş*. Çeviren Özgür Ögütçen, Encore Yayınları.

TÜRKALİ, Vedat (2021). *Bir Gün Tek Başına*. Ayrıntı Yayınları.